

Pris- og inntektsstopp

Taler

Odvar Nordli

Dato

4 oktober 1978

Omstendigheter

Norsk Kommuneforbunds landsmøte

- 1 Det er sjelden at tidspunktet for et faglig landsmøte faller så nær sammen med viktigere politiske begivenheter som tilfellet er med Kommuneforbundets landsmøte i år.
- 5 Det faller et par uker etter at Regjeringen fremmet den provisoriske anordning om pris- og inntektsstopp og midt i debatten omkring dette tiltaket. I går ble Regjeringens ble Regjeringens trontale lagt fram for Stortinget, og i morgen blir statsbudsjettet med Regjeringens opplegg for finanspolitikken og den økonomiske politikken i 1979 lagt fram.
- 10 Det er mitt inntrykk at i den korte tiden som er gått etter at pris- og inntektsstoppen ble satt i verk, har vi sett at den politiske modenhet i toneangivende kretser og organisasjoner er sterk nok til å se behovet for dette tiltaket.
- 15 Det er mitt inntrykk at mannen i gata har sett at det bar galt i vei slik inflasjonsspiralen utviklet seg i de seneste årene. Selv med samordnede kombinerte oppgjør har det ikke vært mulig å stoppe den.
- 20 Jeg tror at den beste måten å karakterisere pris- og inntektsstoppen, og Regjeringens motivering for den, er å peke på at nå var det både nødvendig - og mulig - å foreta et oppgjør med den alminnelige holdningen til inflasjonen i vårt samfunn. Vi var i fare for å komme inn i en utvikling hvor alle som har muligheter til å påvirke fastleggingen av lønninger, inntekter, og ikke minst
- 25 priser, innstilte seg på at all ting ville øke og at man måtte innrette sine videre inntekter og priser på dette. Herved kom man i fare for å sette en ekstra kraft bak inflasjonen.

30 Hvis inflasjonen bare hadde dreid seg om nominelle størrelser av priser og inntekter, uten å berøre den reelle bakenforliggende økonomi, kunne vi kanskje ha levd med dette. Men, slik inflasjonen nå truet med å påvirke norsk økonomi, ville flere og flere arbeidsplasser i konkurranseutsatte næringer måtte oppgis fordi vi priset oss ut av markedene. I første omgang ville nok de beskyttede
35 hjemmenæringer kunne greid seg. Men hvor lenge?

Når vi lever i en åpen internasjonal økonomi, må vi følge de spilleregler og de konkurransevilkår som byr oss. Enten vi liker det eller ikke.

40 Vi stod overfor den nesten selvmotsigende situasjon hvor vi har gode bedrifter med god kvalifisert arbeidskraft, men hvor vi likevel stod i fare for å miste styringen av vår økonomi. I en slik situasjon ville det hjulpet lite med aldri så gode produksjonsbedrifter eller fulle oljebrønner.

45 Inflasjonen var også i ferd med å forrykke økonomiske forhold mellom de som har penger til gode og de som skylder penger. De som har gjeld tjener på en slik utvikling. Jo større gjeld jo større fortjeneste. Hvis det var den del av befolkningen med lav inntekt som hadde den store gjelden, kunne dette i hvert fall hatt en sosial fordel.

50 Men slik er det ikke. Store gjeldsposter er noe som hører sammen med de høyere inntekter.

Verdien av sparemidler i form av livspoliser, bankinnskudd, ble raskt forringet.

55 Det var på denne bakgrunn Regjeringen fant det nødvendig å legge opp den økonomiske politikk som blant ett av sine tiltak har den pris- og inntektsstopp som nå er kjent.

60 Vi bør allerede nå begynne å drøfte hvordan vi skal stille oss til de spørsmål og krefter som berøres av pris- og inntektsstoppen, når vi kommer fram til utgangen av 1979. Dette tidspunkt kan naturligvis ikke være signalet til å ta igjen alt det man måtte føle at man har tapt i retning av nominelle tillegg i lønninger og inntekter. Hvis vi på det tidspunkt tar ut en større inntektsøking
65 enn det som er forenlig med en noenlunde stabil pris- og inntektsutvikling, vil vi fort være tilbake i den situasjon vi nå arbeider oss ut av.

Viktigere er det å begynne drøftingen av hvordan vi kan bruke hele vårt
70 forhandlingsapparat og vår øvrige fastsetting av inntekter på en slik måte at vi
unngår på ny å gi spillerom for de sterke inflasjonskreftene. Vi må drøfte på
hvilken måte vår lønns- og inntektsfastsetting kan skje på en slik måte at det
foregår innenfor de reelle rammer som vår økonomi setter. Videre er det kanskje
75 inntekter på en slik måte at vi fanger opp problemene til lavinntekts-gruppene.

Vi kan vel innrømme at våre nåværende forhandlingsordninger ikke har
strukket til for å løse dette problemet. Etter hvert som den alminnelige
økonomiske standard i Norge er kommet opp på et så høyt nivå som tilfellet er,
80 må mer av oppmerksomheten under framtidige inntektsoppgjør vies de
tallmessig sett mindre grupper som er blitt liggende etter.

Noen av behovene til disse grupper blir fanget opp av sosiale trygdeordninger
og andre offentlige tiltak. Men vi kan neppe noen gang regne med å løse alle
85 disse oppgavene bare gjennom de offentlige tiltak. Vi må også ta med disse
problemene som en viktig del av inntektspolitikken som organisasjonene er med
på.

Vi må vel innrømme at vi ennå ikke har funnet formene for å gjennomføre
90 større tariffoppgjør som lavtlønnsoppgjør. Lønnsstatistikken for forskjellige
grupper lønnstakere over en rekke år taler sitt nokså klare språk om dette.

I år må vi regne med om lag 8 % øking i prisene. Til neste år ville vi fått noe
liknende hvis vi ikke hadde innført pris- og inntektsstoppen. Med denne regner
95 vi med at prisstigningen til neste år ikke blir høyere enn om lag 4 %. Hvorfor
prisstigning i det hele tatt spør kanskje noen?

Svaret er at noe prisstigning vil vi innføre fra utlandet gjennom høyere
importpriser. Dernest er det i utviklingen i inneværende år av priser og inntekter
100 bygd inn et grunnlag for en viss øking i prisnivået i 1979.

Regjeringen setter mye inn på at den belastningen som ligger i inntektsstoppen
må bæres av alle. Det må framfor alt være andre enn bare lønnstakerne som yter
sitt bidrag til denne stabilisering av landets økonomi. Lønnstakerne må være
105 med, for de er den største inntektstakergruppen i landet.

Men like viktig er det at de andre gruppene er med. Dette gjelder jordbrukere og fiskere. Det gjelder videre de som ikke har sin lønn eller inntekt knyttet til tariff eller regulativ. Det gjelder også alle liberale yrker og andre som driver egen virksomhet.

Regjeringen vil sette mye inn på å skjerpe kontrollapparatet for å få det nødvendige herredømmet over utviklingen. Dette må gjøres fordi vi kan ikke regne med å ha de store lønnstakergruppene med oss på denne politikken hvis vi ikke gjør vårt ytterste for at andre grupper underlegges den samme begrensning.

Jeg har i disse siste par ukene fått det inntrykk at den alminnelige tanken og målsettingen bak pris- og inntektsstoppen er godt forstått ut gjennom de brede lag av befolkningen. I dette ligger også en mulighet for å appellere til det nødvendige ansvar og samfunnsfølelse som må mobiliseres.

Hvis enkeltindivider eller mindre grupper bryter ut av fellesskapet i denne viktige oppgaven, er den uheldigste følgen at vi da ødelegger og bryter opp den alminnelige brede godkjenning og medvirkning som trengs. Selv om noen kanskje kan si at for hele landets økonomi spiller det liten rolle om jeg og min nærmeste yrkeskrets legger på noen prosenter i våre inntekter eller honorarer. Nei, det er nok så, men ved det dårlige eksempel som her settes vil man øke sannsynligheten for at vi bryter ned den alminnelige respekten for ordningen som helhet.

Det er i virkeligheten en prøve på vår evne til å vise samfunnsansvar og samfunnssolidaritet som vi nå står overfor.

Detaljene i Regjeringens finanspolitikk vil tre fram av det budsjettopplegg som i morgen bli lagt fram for Stortinget. Det følger av dette at vi på flere viktige områder står midt i en oppbyggingsfase av offentlige tjenester som det er maktpåliggende å opprettholde også i denne tiden. Dette gjelder særlig i sosiaalsektoren. Både når det gjelder utgiftene til alle sider ved helsestellet, og ikke minst når det gjelder utgiftene til trygdene har vi funnet det mulig å innarbeide en reell vekst også for neste år.

I sosialpolitikken er oppgaven nå etter hvert å ta varp på interessene i de spesielle grupper som av forskjellige årsaker er blitt liggende etter. Minstepensjonistene er

en slik gruppe. Med det opplegg som nå er truffet for 1979 vil minstepensjonistene som den eneste større gruppe i folket også i 1979 kunne få en reell vekst i sin kjøpekraft.

150 Vi tror dette også er en politikk som blir godtatt og støttet av et bredt flertall i folket. Det er en god solidaritetstradisjon innenfor arbeiderbevegelsen i første rekke å ta vare på dem hvis behov er størst.

Med justeringer i beskatningen vil vi også legge til rette for at barnefamilier i de
155 lavere inntektsgrupper skal kunne opprettholde sin kjøpekraft og kanskje få en viss oppgang.

Men fra de gjennomsnittlige inntekter og oppover vil det til neste år bli en viss reell nedgang i kjøpekraften, på linje med hva vi erfarer i år. Nedgangen vil bli
160 større, jo høyere inntekten er.

Dette er ikke noe dramatisk offer. Vi må ikke miste av syne at det norske samfunnet som helhet har en av de høyeste levestandarder i verden, og at den er jevnere fordelt enn i de aller fleste andre samfunn. Det som kreves av oss til neste
165 år er å forsvare denne standard, det er ikke tale om å ofre noen betydelig del av den. Det er bare i de høyere inntektssjikt, hvor bæreevnen er god, at det vil bli tale om noen reell nedgang av betydning.

Jeg har ved tidligere anledninger pekt på at i det året vi står foran vil det bli
170 vanskeligere å bevare arbeidsplassene enn i tiden vi har bak oss. Det internasjonale klimaet er blitt hardere, og det store tilbakeslaget har nå vart så lenge at problemene er blitt større.

Men, med den inntektspolitikk vi har lagt opp til, og med de andre viktige sider
175 av vår næringspolitikk, regner Regjeringen med at vi skal komme gjennom den vinteren som står foran oss og resten av 1979 uten at ledigheten blir særlig høyere enn den har vært.

Vi må imidlertid regne med at flere bedrifter må gjennom omstillinger for å
180 finne fram til produksjon av varer som kan selges lønnsomt i det harde konkurranseklimaet. En slik omstilling vil måtte føre med seg at flere personer enn tidligere må gå fra en jobb til en annen, fra en bedrift til en annen, og i enkelte tilfelle fra et distrikt til et annet. Samfunnsutviklingen har alltid ført

185 med seg slike omstillinger, men omstillingen er lettere å ta i oppgangstider enn i den mer problemfylte konjunktursituasjonen vi befinner oss i nå. Men det er ikke oss som kan velge disse spillereglene, vi må handle ut fra det internasjonale økonomiske klima som omgir oss.

190 Mange spør om hvilken framtid som ligger foran oss etter at vi har vært gjennom perioden med pris- og inntektsstopp ut gjennom neste år. En av de få ting som ekspertene enes om i en slik framtidsvurdering er at vi ikke vil komme tilbake til perioder med lange rolige oppgangstider slik vi kjenner det gjennom størstedelen av 1960-årene og første delen av 1970-årene. Men med en klarere
195 erkjennelse av problemene i mange av de toneangivende land i verden enn i dag, er det et rimelig grunnlag for en moderat optimisme. Allerede i dag er det tross alt en viss oppgang ute i verden. Problemet er at den ikke er sterk nok. Med en noe sterkere vekstorientert politikk i flere toneangivende land vil det være grunnlag for en oppfrisking av verdenshandelen og av det økonomiske liv tvers
200 igjennom det internasjonale samfunnet. Noe av det viktigste vi her hjemme kanskje har lært av de årene vi nå har bak oss er å være avventende i retning av å tolke de internasjonale utviklingstendensene. Vi må unngå å basere vår politikk på ubekreftede tanker om en for optimistisk utvikling.

205 Men vi kan ta utgangspunkt i at vi for det første fortsatt skal kunne opprettholde det høye nivå vår økonomi nå er kommet på.

Vår sterke realøkonomiske situasjon skulle gjøre det mulig fortsatt å holde massearbeidsløsheten utenfor våre grenser.

210

Både på kort og lang sikt er den viktigste oppgaven å skaffe jobber til alle. Med vår høye økonomiske standard er det tross alt ikke så påtrengende viktig å spekulere på hvor raskt vi vil fortsatt kunne øke vår inntekt ut over dagens nivå. Jeg tror riktignok at det er riktig og nødvendig å få en fortsatt vekst i den
215 samlede inntekt, særlig fordi det er på denne måten vi best kan kanalisere ressurser til de grupper som blir liggende etter i utviklingen.

Men alt i alt er den viktigste oppgaven å trygge arbeidsplassene, særlig å trygge dem på en slik måte at vi også bevarer en god distriktsvis fordeling av
220 sysselsettingen i landet.

Mange av de betraktninger jeg her har gjort om inntekter, kostnader, lønninger

og inntektspolitikk knytter seg til den del av vårt nærings- og arbeidsliv som står
225 i internasjonal konkurranse, i første rekke industri og skipsfart. Mange andre
virksomheter står ikke i noe slikt direkte konkurranseforhold til internasjonal
økonomi. Det galder eksempelvis den kommunale forvaltning, og det gjelder
større næringsgrupper som jordbruk, varehandel og forsikring. Men det er
likevel klart at vi kan ikke ha en egen kostnads- og inntektspolitikk for skjærmede
230 næringer og en annen for de som skal hevde seg i den konkurransen som hele
nasjonen er avhengig av. Behovene i vår inntekts- og kostnadspolitikkk må stilles
ut fra hva som er nødvendig i de konkurranseutsatte næringene. Det er her
avgjørelsen står om vi greier å trygge arbeidsplassene eller ikke.

235 For alle oss som er i den heldige situasjon at våre arbeidsplasser ikke er direkte
truet av internasjonal, konkurranse, kreves det ikke mer enn at vi følger
hovedlinjene i den inntektspolitikken som må fastlegges av hensyn til de utsatte
næringene.

240 La meg til slutt bringe en hilsen fra Regjeringen til Norsk Kommuneforbunds
landsmøte. Vi har med interesse fulgt referatene fra de siste dagers drøfting på
dette landsmøte. Det er mitt inntrykk at den holdning og de synspunkter som
preger dette landsmøte er i samsvar med gode tradisjoner i norsk fagbevegelse.
Norsk fagbevegelse er en betydningsfull faktor i oppbyggingen av vårt
245 demokratiske samfunn. Gjennom det politiske arbeid i kommuner, fylker og i
riksstyret er vi med og trygger den demokratiske utvikling i Norge. Men like
viktig for den alminnelige utvikling av vårt demokratiske samfunn er den rolle
som fagbevegelsen spiller i det norske samfunn. Forbund, foreninger og klubber
ute på de tusen av arbeidsplasser er med og sikrer respekten for demokratiske
250 spilleregler, samtidig som her er skapt et effektivt, sterkt og smidig verktøy til å
fremme interessene til lønnstakerne, den tradisjonelt svake gruppe på
arbeidsmarkedet.

Norsk Kommuneforbund utfører sin viktige del i dette store samspillet. Jeg
255 ønsker Forbundet lykke til med de videre drøftinger på landsmøtet, og i arbeidet
etterpå i de enkelte avdelinger over hele landet.

--

265

Kilde

www.regjeringen.no

Emner

Innlegg, Landsmøtetale, Økonomi

270

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/pris-og-inntektsstopp>

275

280

285

290

295

300